

Otakar Borůvka

Vojna

In: Zdeněk Třešňák (author); Petra Šarmanová (author); Bedřich Půža (author): Otakar Borůvka. (Czech). Brno: Nadace Universitas Masarykiana v Brně, 1996. pp. 23--27.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401274>

Terms of use:

© Masarykova univerzita

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

občas setkávali nebo jsme si psali a na jejichž jména se ještě pamatují. Vzpomínám na Zdeňka Daňka, jehož otec byl v Uherském Hradišti advokátem, Vladimíra Červenku, pozdějšího ředitele tamější pojišťovny, Jeníka Šoupu, který se stal profesorem v Olomouci, Karla Navrátila, Vladimíra Chybíka, se kterým si ještě stále občas píšeme. Vláda neměl možnosti po absolutoriu gymnázia dále studovat, ale stal se velmi zdatným sekretářem ředitele pošt. Právě tak Cyril Foltýn neměl možnosti dalšího studia. Přesto dlouhá léta pečlivě organizoval sjezdy našeho ročníku gymnázia. Do důchodu odcházel jako přednosta železniční stanice. Také s ním si ještě občas dopisují.

Vojna

V roce 1914 rázem jako by se změnil veškerý život. Dostal jiné rozměry, snad i jiný smysl, poklidné idylky našich měst byly ty tam.

Celým světem otřásl výstřel v Sarajevu, vypukla první světová válka. Byl jsem tehdy právě na prázdninách u svých rodičů v Uherském Ostrohu. Absolvoval jsem kvartu, po prázdninách jsem měl nastoupit do kvinty uherskohradištského gymnázia . . . Bylo mi patnáct let a zatím jsem byl ukrytý ve školní zahradě školy mého otce. Připravoval jsem se na další studium, četl, užíval volnosti a her se svojí mladší sestrou a vojna se mě dotýkala zatím jen okrajově, prostřednictvím dospělých kolem mne.

Samozřejmě, napětí, které v nich vyvolávala, mně nemohlo uniknout, nemohlo zůstat zcela bez povšimnutí, ale celkovou situaci a hrůzu války v šíři, v jaké jsem byl tenkrát schopen chápat, jsem viděl až po svém návratu do Uherského Hradiště. Přijížděly sem zástupy uprchlíků z východní Haliče, prchajících před blížící se frontou, starší kolegové, studenti septimy a oktávy byli voláni k odvodům, se slávou hesel a strachem v očích odjížděli neznámo kam, zoufalým rodičům přicházely zprávy o jejich zraněních a smrti . . .

I mne samozřejmě tyto události začaly vzrušovat, protože signalizovaly perspektivy už blízké budoucnosti, ale . . . bylo nám jen něco víc než patnáct let, naše vzrušení bylo ještě neuvědomělé. Výuka na gymnáziu pokračovala a já i nadále studoval velmi dobře, poměrně lehce, stále jsem byl nejlepším žákem ve třídě. Snad vzhledem k tomu a také ke svému mládí jsem si nedělal velké starosti.

Jenže potom přišel rok 1916, mně bylo sedmnáct let, světová válka už řádila skoro v celém světě, rakousko-uherské šiky valem řídly a nebylo výjimkou, že na frontu odcházeli už i moji vrstevníci, bez ohledu na to, zda studovali, nebo pracovali na polích.

Kdopak z Čechů by ale měl chuť a zájem pokládat život za císaře pána a jeho rodinu, jak se zpívalo v populární odrhovačce. Zejména když má před sebou celý život a jasné cíle. Kdopak. Ale jak z toho ven? Jedinou záchranou, pro kterou se také tenkrát rodiče rozhodli, paradoxně byla – samotná vojna.

Už v druhé polovině roku 1915 se mi tatínek svěřil se svými obavami a také s návrhem, jak by bylo možné oddálit vojenskou službu možná i o tři roky – z uherskohradištského gymnázia přestoupit do třetího, posledního ročníku Vyšší vojenské reálky v Hranicích na Moravě. Tady byli studenti osvobozeni od vojenské služby a po dokončení třetího ročníku automaticky přecházeli na některou vojenskou akademii, kde studium trvalo další dva roky. Také v akademii byli studenti od služby osvobozeni a nastupovali ji až po absolvování celého studia, kdy už se stali důstojníky rakousko-uherské armády.

Taková šance pro mne byla lákavá a také pochopitelná. Jenže se dala velice těžko uskutečnit. Především bylo nepravděpodobné, že bych v tehdejší situaci jako Čech byl vůbec k přijímací zkoušce do vojenské reálky připuštěn, a potom – samotné zkoušky byly pro mne velice obtížné. Učební osnovy na reálkách se podstatně lišily od osnov na gymnáziích – jedním z hlavních předmětů na reálkách byla deskriptivní geometrie a z jazyků francouzština, které na gymnáziích vůbec nebyly. Německy jsem sice trochu uměl, ale že bych mohl skládat přijímačky na reálce s vyučovacím jazykem německým, mi zpo-

čátku připadalo jako holý nesmysl. Ale nakonec jsem se přece jen rozhodl, že se o to pokusím. Tatínek mi opatřil učebnice, zejména geometrii a německou literaturu, a já jsem zbytek kvinty a celou sextu věnoval intenzivní přípravě na zkoušky.

Ještě dnes si někdy vzpomínám na zoufalost té situace, ale kdo neprožil atmosféru tehdejší doby nemocné bídou, strachem a utrpením, asi těžko pochopí, jak cenná to pro mne byla šance. Třebaže, nebo možná právě proto, že mi bylo teprve sedmnáct let.

Ke zkoušce na Vyšší vojenskou reálku jsem byl připuštěn v září roku 1916. A vykonal jsem ji s velkým úspěchem – byl jsem rovnou přijat definitivně, na rozdíl od mnoha, a vlastně většiny ostatních uchazečů, kteří byli přijati jenom na zkoušku se zkušební lhůtou jednoho roku, během níž mohli být kdykoliv ze školy vyloučeni bez jakýchkoliv práv.

Tak jsem se stal žákem posledního ročníku Vyšší vojenské reálky v Hranicích na Moravě.

Přiznávám, že hned od počátku jsem neměl lehký život a často jsem byl nešťastný. Třebaže spolužáci mě přijali velice dobře, přece jenom jsem byl Čech, civilista, syn ředitele civilní školy, a oni synové většinou vysokých důstojníků, někteří dokonce z urozených šlechtických rodin . . . A navíc jsem musel hned od začátku prodělávat vojenský výcvik, který oni měli za sebou a byl pro ně více méně hrou, neboť vojenství, nebo lépe řečeno vojáctví, či jak bych to nazval, pro většinu z nich bylo životním cílem. Ne tak pro mne. Ale nezbývalo mi nic jiného, než zatnout zuby a . . . zvládl jsem i to. Za půl roku jsem už měl prospěch na devátém místě z celého ročníku.

Studium končilo na konci třetího ročníku závěrečnou zkouškou, která vůbec nebyla lehká. Já jsem kupříkladu dostal otázku týkající se vzorců ze sférické trigonometrie a výpočet povrchu kulového vrchlíku s využitím integrálního počtu. Když absolvent zkoušku složil úspěšně, umožňovala mu přímý přestup na vojenskou akademii. Nikoliv ovšem ke studiu na civilní technice nebo univerzitě. K tomu bylo třeba vykonat maturitu na civilní škole. Já ovšem netoužil po vojenských výlož-

kách poručíka rakousko-uherské armády. Netoužil jsem po vůbec žádných vojenských náramenících. V tu dobu jsem toužil stát se klasickým filologem.

A prvním krokem k tomuto cíli byla maturita na civilní škole. Což opět nebylo vůbec nic lehkého. Zejména proto, že my jsme museli složit maturitní zkoušky na 1. německé státní reálce ve Vídni. Však se nás také z celého našeho ročníku k ní přihlásilo jen šest nebo sedm. A já jsem ještě navíc nebyl v němčině tak zkušený jako ostatní. Ale jiné cesty nebylo.

Začátkem června 1917, pod dohledem jednoho z našich profesorů, jsme odcestovali do Vídně a ubytovali jsme se v budově Vojenské akademie. Vzpomínám si, že Vídeň té doby mi připadala jako jakési vojenské město. Ještě se snažila být to, co kdysi – město veselého vojenského života a valčíků –, ale neutěšená frontová situace poloviny roku 1917 už vrývala svoje neklamné stopy i do ulic hlavního města mocnářství.

Maturitní zkoušky jsme skládali v budově reálky v prvním vídeňském okrese. Zejména pro mne to bylo prostředí naprosto cizí, naplněné německy hovořícími studenty z nejrůznějších vojenských škol, a jisté napětí bylo znát i zde. S našimi examinátory jsme se setkali poprvé až u zkoušky, takže jsme vůbec neznali jejich požadavky, zaměření, názory, mentalitu. A přitom opět vůbec nešlo o zkoušky lehké.

Z matematiky a francouzštiny jsme maturovali jen písemně, z fyziky, dějepisu a zeměpisu jen ústně, ale z předmětu, který byl pro mne nejhorší, z němčiny, písemně i ústně. Nakonec však všechno dopadlo dobře. Alespoň pro mne. V písemce z matematiky jsem složitým úrokováním vypočítával úroky z jistého kapitálu, z fyziky jsem odpovídal na otázku fyzikální jednotky a jejich rozměry, z dějepisu na otázku o pragmatické sankci, v zeměpise jsem dostal za úkol popsat Český masiv a v ústní němčině rozbor článku básníka Friedricha Ruckerta.

Všchno si to velice dobře pamatuji. Bylo 13. června 1917, ukončil jsem studium střední školy, v kapse jsem měl závěrečné vysvědčení Vyšší vojenské reálky z Hranic na Moravě a maturitní vysvědčení

vídeňské civilní reálky a odjížděl jsem na prázdniny ke svým rodičům do Uherského Ostrohu a školní zahrady naší školy.

Měl jsem za sebou první krůčky k vyvolené budoucnosti.

Na vojenské technice

Upřímně řečeno, prázdniny v roce 1917 ani zdaleka nesplnily moje představy o posledních středoškolských prázdninách před nástupem studia na vysoké škole. Rozhodně ne představy plné bujné radosti a euforie po úspěšně vykonané maturitě. Dnes už těžko soudit, ale snad to bylo právě onou zkouškou dospělosti – člověk najednou jinýma očima viděl ty hrůzy války na ulicích ve městech kolem sebe, před kterými byl ve vojenské škole přece jenom do značné míry ochráněn, nebo je dokonce viděl jinýma očima.

Ted' najednou jsem s nimi byl v přímém kontaktu, potkával jsem těžce zraněné známé lidi, uplakané vdovy a matky v černém . . . Válka je hrozná i tím, že nedovoluje ani těm málo zúčastněným prožívat jejich třeba malé osobní radosti.

A tak jsem koncem prázdnin odjížděl do Vojenské technické akademie v Mödlingu u Vídně nejen bez krásných prázdninových zážitků, na které by člověk mohl později vzpomínat, ale také bez zvláštního nadšení.

Zároveň ovšem musím přiznat, že to byla vynikající škola. Přednášeli zde vysoce graduovaní profesori německé vídeňské techniky, kteří sem dojížděli, a tím vlastně plnili svoji vojenskou službu. Matematiku přednášeli vynikající odborníci, nejdříve profesor Hartmann a později profesor R. Weitzenbock, který po válce přešel na univerzitu v Amsterodamu, a já jsem se s ním mnohem později, když už jsem byl profesorem matematiky, ještě jednou sešel na matematickém mítinku v Jeně v NDR. Právě od nich jsem získal první základy vyšší matematiky, které mi později přišly velice vhod při studiu na technice v Brně.